

**Karoliner i Narva
den 18 okt.**

Narvamonumentet avtäckes under stora högtidligheter.

I Narva hölls sistförlutena vecka sammanträde för utarbetandet av programmet vid Narvamonumentets avtäckning. I överläggningarna deltog vice borgmästaren i Narva J. Lust, stadsarkivarie A. Soom, föreståndare för svenska armémuseet överstlöjtnant Th. Jakobsson samt föreståndare för svenska generalstabens krigshistoriska avdelning överstlöjtnant G. Petri.

Monumentets avtäckning äger rum söndagen den 18 okt. Klockan 11 samlas på rådhusplatsen i Narva de från Sverige anlända hedersgästerna, omkring 100 personer, stadens garnison, skyddskåren, skolorna, ungdomsföreningarna och andra organisationer. Bland hedersgästerna befinna sig representanter för de regementen, som deltog i slaget vid Narva 1700. Dessa representanter bära alla uniformer från 1700-talet. Representanter för de gamla ätter, vilkas förfäder kämpade såsom befälhavare i Karl XII:s armé, komma också att delta. Från kungl. livgardet i Stockholm kommer vidare en musikkår på 21 man, vilken spelar på instrument från Nordiska krigets dagar. Från Tallinn kommer marinens och från Tartu andra divisionens eller kavalleriregementets musikkår.

Från rådhusplatsen tågar den högtidliga processionen med hedersgästerna i spetsen till

Efter 42 års tystnad.

Det språk, som två och fyrtio år
i Risti kyrka ej ljöd,
det hördes där åter en solig vår
med känsla, värme och glöd.

Det språk, som legat där vigt till grift
i svepduk stelnat och kallt,
det åter nu ljöd i tal och skrift,
det åter fick liv – gestalt.

Så tala åter det tungomål,
fädernas urgamla språk,
med klang och rytm som från äktsvenskt stål
därhemma i by och kåk!

Så låt det åter härska som förr
i hjärta i hem och hus,
möta dig inom din låga dörr
och stiga mot rymdens ljus!

Erik Smolense.

Härmamäe, där monumentet är rest. I teten gå de svenska regementenas representanter i historiska uniformer, bärande krigsfanor från Karl XII:s tid, vilka numera förvaras i armémuseet i Stockholm.

Inviingsakten inledes med psalm 263 i svenska psalmboken. Därefter förrättas bön på svenska och estniska av svenske pastorn i Tallinn K. Nilsson. Högtidstalet hålles av greve Folke Bernadotte, varefter prins Gustav Adolf bjuder tackelset falla. Härvid spelar livgardets musikkår på de över 200 år

gamla instrumenten Marcia Carolus Rex.

Därefter talar estniska republikens representant samt representanter för olika kårer, organisationer m.m.

Under uppehållet i Narva komma prins Gustav Adolf och greve Folke Bernadotte att vara riksäldstens gäster å Oru slott.

Utom representanter för den estniska och svenska militären tror man att även Finland blir militärt representerat, då ju även finska trupper deltog i slaget vid Narva.

Överstlöjtnant G. Petri:

Sommartankar i Estland

Efter att ha bevistat den för oss rikssvenskar oemotståndligt gripande skolavslutningen i Haapsalu återvände jag jämte några av de övriga examensgästerna i bil till Tallinn. Färden gick i den ljusa juni-natten genom ett landskap, som föreföll oss lika välbekant som våra egna granbackar och klöverfält. Samtalet i bilen rörde sig om dagens starka intryck. De svenska elevernas på oklanderligt modersmål framförda deklamationer och anföranden hade gripit oss in i hjärterötterna. Det allvar och den entusiasm, som utstrålade från såväl elever som lärare, hade kvarlämnat en obeskrivligt mäktig stämning.

Bilen rusar med 90 km. fart mot det i svensk historia sägenomspunna Reval, då plötsligt chauffören kopplar på radion till Sverige och vi höra utsändningen från sångarfesten i Göteborg, där 4.000 sångare just nu stämma upp Stenhammars "Sverige". Med rörelse urskilja vi de välkända heidenstamska orden:

"Nu spela skällorna, där härrar lysts av brand,
och dåd blev saga men med hand vid hand
svär än ditt folk som förr de gamla trohetsorden".

Tankarna få ny flykt och gå från nutiden tillbaka till våra förfäder, som på Estlands jord kämpade sin sega kamp för hävdandet av svensk kultur och svensk egenart mot de faror, som hotade från öster. Allt ifrån mitten av 1500-talet, då Reval med kringliggande landskap frivilligt anslöt sig till det svenska väldet, var Estlands plats i den kampen given.

Så gott som varje plats i Estland är förbunden med minnen från de många fejder, som under tidernas lopp där utkämpats av svenska trupper ofta sida vid sida med finska och estniska stridskamrater. På grund av de förestående högtidligheterna med anledning av resandet av en minnesvård på slagfältet vid Narva gå tankarna närmast till Karl XII:s tid.

År 1700 i början av oktober månad anlände den av höststormarna skingrade svenska flottan med den 18-årige konungen och ett antal svenska regementen ombord, till hamnarna mellan Pärnu och Tallinn. På Estlands jord möttes svenskarna av underrättelsen om att tsar Peter med en väldig härsmakt belägrade Narva, det svenska väldets starkaste utpost i öster.

På uppblötta vägar och utan annan proviant än den, som kunde anskaffas i den glest befolkade bygden skyndade de svenska trupperna det hotade fästet till undsättning. Tsaren, som förgäves med sina kosacker försökte hindra frammarschen, greps av sådan fruktan, att han skyndsamt begav sig in åt Ryssland, lämnande sina trupper åt sitt öde. Karl XII, som delade fältlivets alla strapatser med sina soldater, ryckte utan att av något låta sig uppehållas allt närmare.

Om det är sant, att fältherrens vilja till seger kan bestämma slagets utgång, så var avgörandet redan faller. Den svenske konungens segervisshet genomträngde hela hans armé, samtidigt som ovisshet och fruktan grep omkring sig bland ryssarna utanför Narva. Paralyserade av svenskarnas djärva framträngande tappade tsarens underbefälhavare allt initiativ och avvaktade utan

att träffa några motåtgärder bakom sina mer än halvmils-långa förskansningar, vad som komma skulle. Då slaget kom, drabbade det därför oemotståndligt. Med genial blick för lagets möjligheter kastade sig svenskarna väl sammanhållna mot den ryska ställningens mitt, som genast genombröts utan att de på sidan stående avdelningarna kunde komma till undsättning. Segern blev fullständig och på aftonen och under natten kapitulerade alla de överlevande fienderna.

Den flera gånger underlägsna svenska hären, i vilken åtskilliga finska regementen samt två estniska förband ingingo, hade genom vapenbragden vid Narva givit prov på vad andan betyder inom en här och ett folk. Karl XII, som aldrig försummade att giva den Högste äran, anbefallde att vid tacksägelsegudstjänsten över segern följande ord hos profeten Daniel skulle tjäna som ingångsord:

"Det är icke Herranom tungt att hjälpa genom många eller genom få". Det var denna förvissning, som gav segern vid Narva och som uppbar hela det svenska folket under dess långa kamp för hävdandet av frihet och oberoende.

Så länge den andan lever kvar hos ett folk, behöver det icke misströsta om framtiden. Detta förtjänar att hållas i minne av de små nationerna icke minst i de tider, vari vi nu leva.

Den siste rikssvenske prosten har gått.

De rikssvenska prästerna få stanna men ej inneha prostämbetet.

Biskop Rahamägi har i dagarna låtit meddela härvarande rikssvenska präster, att de inom den närmaste framtiden komma att erhålla förnyat arbetstillstånd i Estland. Som bekant upphävdes i våras alla utländska pastorers arbetstillstånd under hänvisning till att de måste vara estniska medborgare. Detta krav har nu återtagits, och de svenska pastorerna kunna fortsätta sitt arbete som hittills. Däremot ha de rikssvenska prästerna fräntagits

rättigheten att inneha prostämbetet, varför svenska kontraktets hittillsvarande prost, pastor K. Nilsson i Tallinn, såsom utländsk undersäte har måst träda tillbaka. De med prostämbetet förenade göromålen ha anförtratts åt vice prosten, pastor Hj. Pöhl på Vormsö. Samtidigt har kyrkoherde Sven Danell i Noarootsi fått avstå från civilregistratorsämbetet, vilket är statsämbete och ej längre kan innehas av utländsk undersäte.

Inför hösten.

Att hösten är här därom råder intet tvivel. De allt oftare återkommande regnskurarna och höststormarna äro tydliga bevis härpå. Ävenså kornet som blev sätt och nu spirar i grön brodd, för att än under några vackra höstdagar samla kraft att motstå vinterkölden, ger höststämning åt naturen. De fyllda ladorna och magasinen, allt vittnar om att vi gå en annan årstid till mötes.

Med hösten och den följande vintern komma dagar och kvällar då utomhusarbetet blir omöjligt att utföra och man blir tvungen att sitta inomhus. Kvällarna bli långa, och man märker vad man icke märkt under sommarens brådskande dagar: det blir tid över; tid som man kan kalla för fritid. Det är denna höstens och vinterns fritid, som för landsbygdens folk, och i synnerhet då ungdomen oftast blir tråkig och långsam. Det är på sätt och vis fullt förklarligt, och jag vill här ge några råd och förslag hur man kunde få denna fritid mera intressant och nyttig.

Det har flera gånger i denna tidnings spalter skrivits om boken och konsten att kunna läsa. Att med boken till vän förkorta fritiden är en sak som var och en borde göra. Det finns flera sätt att läsa en bok. Ett sätt, som inte kommit så mycket till användning i svenskbygden, är att läsa gemensamt. Genom att man gemensamt, alltså en föreläser högt, går igenom en bok kan man samtidigt diskutera vad författaren haft för mening med boken. Flera och andra synpunkter kunna därvid komma fram. Att biblioteken vid skolorna och kommunalhusen skulle vara utlästa och att inga böcker av intresse vore att tillgå är uteslutet. Skönlitteraturen är jämförelsevis bra tillgodosedd, likaså facklitteraturen, under vilken jag i det här fallet menar läroböcker i jordbruk. Alltså, gör boken till din vän under de långa, tråkiga höstkvällarna!

Med hösten börjar också såsungen för sångkörerna, som

finnas i olika delar av svenskbygden. Att det finns många och goda röster som gå och rosta är faktum. Är detta inte ett sätt förenat både med nöje och glädje att få komma tillsammans och ge luft åt känslorna i sången? En heller två kvällar i veckan under hösten och vintern till sångövningarna är nyttigt och skapar omväxling. Ingen konst är så skön som tonernas, och den står fritt för var och en att utöva. . . Därför ungdomar! Samla er i respektive sångkörer och sjung bort tråkigheten! Hur skulle det vara att börja tänka på den andra estlandssvenska sångfesten?

Ett medel, och ett förträffligt sådant, att göra fritiden trevlig finns ännu, men det är kanske icke åtkomligt för alla, nämligen radio. Radion, denna mänsklighetens underbaraste uppfinning, är efter de flestas inkomster hos oss väl dyr. Men tager man i betraktande den nytta och det nöje radion ger borde man anstränga sig att skaffa en sådan. Radion kan hela familjen njuta av, de äldsta såväl som de yngsta. Föredrag, sång, musik, gudstjänster samt inte att förglömma väderleksrapporterna för de närmaste tjugofyra timmarna. Allt får man höra i den och allt nästan när som helst. Kan inte en enda anskaffa radio så vore det bra om några släktingar eller goda vänner gemensamt kunde köpa en och ha nöje av. Världen skulle därigenom komma vår fattiga svenskbygd närmare och man kunde med lätthet följa med världshändelserna.

Fritiden och höstkvällarna bli inte tråkiga om de användas på rätta sättet. De föreslagna omväxlingarna äro inte allt. Mera finnas. Men skulle man nöja sig med de förslag, som här ha framhållits behöfve inte landsbygdens ungdom ha det tråkigt och söka sig till sämre nöjen. Man skulle i stället glädjas åt kvällen när arbetsdagen är slut. Glad åt att få sitta i eget hem, ombonat, varmt och trevligt med boken i handen lyssnande till

Från Vormsö.

Den 26 augusti uppvaktades lärarinnan fru Leontine Kalff, född Neumann, på sin åttioårsdag av sina forna elever.

Under fru Kalffs verksamhet som lärarinna vid Hullo folkskola 1900—1918 nådde de allryska strävandena sin kulmen. Hon lyckades dock i någon mån kringgå de stränga förordningarna och skolarbetet blev ej så alldeles betungande för eleverna.

Född tyska och med tyska som hemspråk hade fru Kalff helt säkert en hel del svårigheter med den svenska litteraturen. Hon lärde sig dock snart så mycket svenska att hon med framgång kunde undervisa barnen även i svenska språket och religion, vilket ämne även tilläts att undervisa på modersmålet under den ryska tiden.

Fru Kalff är trots sin höga ålder ännu mycket energisk och arbetsam. Sedan 1920 förestår hon ett pensionat för sommargäster, vilket under sommaren tidtals inhyser ett 50-tal gäster. När jag frågade henne om det ej blir tröttsamt att ha så mycket bestyr och om hon ej tänker slå sig till ro nu på gamla dagar, log hon och svarade: "Kanske någon gång i framtiden" och började fylla syltburkar för det kommande året.

Lärarkåren och hennes forna elever önska henne även i framtiden all lycka och framgång!

Svensk galeas seglade på grund utanför Saaremaa.

På tisdagen seglade den svenska motorgaleasen "Jan Sture" på grund utanför Saaremaa. "Jan Sture" var på väg med bräder från Uru till Viborg. Utanför Saaremaa råkade båten i storm, som drev den på grund. Bottnen krossades och en mast störtade. Manskapet räddade sig på räddningsbåten.

någon tonskapelse långtifrån. Glad att få sitta med strumpstickan, eller försöka trampa takten på spinnrocken till någon glad melodi, då stormen viner utanför och regnet piskar mot rutan. *Fridolin.*

Från utställningen i Tallinn.

Lördagen, söndagen och måndagen var Tallinn med dess utställning föremål för allas intresse. Oändligt långa tåg, fullproppade till sista möjlighet, hämtade utställningsintresserade till huvudstaden.

På lördagen besöktes utställningen av c:a 12000 personer och på söndagen av ungefär 45000. Ifall den vackra väderleken hållit i sig även över söndagen skulle trängseln säkert varit många gånger större ute i Kadriorg än fallet nu var. Men vid den ruskiga väderlek som härskade söndagen över, förlorade man snart lusten att se allt som befann sig utomhus t. o. m. en utställning.

Ur jordbrukarens synpunkt sett var utställningen kanske icke i så hög grad lyckad som föregående år. Djuren förekommo sparsammare och det samma kan nästan också sägas om jordbruksmaskinerna. Vad man emellertid fäste sig vid var redskapen för röjning av ny jord. Men så har ju också det varit nästan slagord här: röj ny jord! Även ett par S.S.S.R. traktorer ståtade där, vilka även av en icke sakkännare utan svårighet kunde fastslås efter vilket lands modeller de blivit förfärdigade.

Över 10000 kronor utdelades som premier till de bästa utställarna, dessutom ännu olika medaljer och värdesaker.

Trotskij fånge!

Vägrar lova avstå från politiken.

Senast vid en konferens på justitiedepartementet i Oslo till vilken Trotskij kallats för att gödkänna och underskriva de skärpta villkoren för uppehållstillståndet i Norge, vägrade han att göra detta. Till följd härav har departementet omedelbart beslutat att Trotskij skall interneras tillsammans med sin hustru.

Trotskij bäge sekreterare, som för närvarande vistas i landet, ha anmodats att snarast bege sig härifrån, med andra ord utvisats. Tills en annan vistelseort funnits åt Trotskij skall han interneras på sin hittillsvarande bostad i Hönefos.

Över 1500 offer för tyfonen över södra Korea.

En fruktansvärd tyfon som för några dagar sedan hem-sökte Sydkorea har enligt vad myndigheterna meddelat krävt 1516 människoliv, medan 769 personer saknas och 1183 äro skadade. Såvitt man hittills kunnat konstatera, befinna sig inga utlänningar bland de omkomna.

Svenska ambulansen tillbaka från Abessinien.

Den svenska ambulansen som ända från Italiensk-abessinska krigets utbrott har tjänstgjort i Abessinien, och om vars öde man en längre tid var oviss har nu lyckligt och väl anlänt till hemlandet. Vid ankomsten mottogs ambulansen med hjärtliga hyllningar.

Tysk ångare till botten vid Estland.

Den 14 juli avgick det tyska fartyget "Vagriën" från Petersburg med Hamburg som destinationsort. Emellertid har man aldrig sedermera hört någonting från "Vagriën" och nu antas det, att båten gått under under någon av de starka stormarna i Finska viken.

Eftersom en kort tid efter båtens avresa från Petersburg två lik och några båtdelar flöto upp på Ösels strand, antog man att det var fråga om några av besättningsmännen från "Vagriën" och att fartyget sålunda gått under i en av de stormar som just då rasade. Det berättas också i Tallinn att i närheten av Vilsand funnits ett fartyg, med 16 man ombord. Dessutom hade kaptenens hustru och sextonåriga son varit med. Fartyget hade sedan i trakten av Vilsand gjort skeppsbrott och i fyra dagars tid drivit omkring på havet med förlorad styrförmåga. På grund av den svåra stormen hade man inte vågat sända ut hjälp från kusten, utan "Vagriën" hade sedan sjunkit med man och allt.

Det förtjänar omnämnas, att i närheten av Vilsand inträffar varje år åtminstone en svår sjöolycka, speciellt när sommarstormarna rasa.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

A. Aspelin.

Lokalredaktörer:

Vormsi, T. Gårdström.

Noarootsi, V. Pöhl.

Höbring, A. Vesterberg.

Roslep, A. Bergman.

Rüütli 3, Tallinn. Tel. 470-08

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

7000 kg. kräftor till Sverige.

Enligt lagen i Sverige kunna kräftor fångas och säljas från den 8 augusti. F. o. m. denna dag har kräftexporten till Sverige tagit omfattande dimensioner. Under loppet av de tre föregående veckorna ha sålunda 7000 kg. kräftor exporterats till Sverige.

Även olika fisksorter ha exporterats. 16200 kg ål, 4600 kg gös och 1000 kg lax.

För ålen betalas här hemma 140—145 cent per kilo och för kräftorna 5—6 cent per styck.

Smör- och äggexporten mindre i år.

Under loppet av de 7 första månaderna detta år ha 29,4 miljoner ägg och 135.860 tunnor smör exporterats till utlandet. I fjol under samma tid exporterades 140.994 tunnor smör, vilket är 3,6 procent mera än i år och 33,2 miljoner ägg eller 3,8 procent mera än under årets sju första månader.

Negus far åter till sitt land.

Enligt sista meddelanden lär negus stå i begrepp att återvända till Abessinien. Han ämnar ensam resa till den nya huvudstaden i västra Abessinien och lär ha för avsikt att hos folkförbundet begära att västra Abessinien med sin befolkning på 2 miljoner ställes under mandat av någon utländsk makt.

Sy föreläsningen

för läsrummet samlas onsdagen den 9 sept. kl. 5 em. hos fru Westerblom, V. Karja 1-4.